

Hungarológiai kongresszus

A nemzetközi tudományos élet jelentős eseményének ígérkezik a 2. nemzetközi hungarológiai kongresszus, amelynek a bécsi tudományegyetem ad otthont szeptember 1-5. között. Amint a nagyszabású kongresszust közösen rendező osztrák és magyar tudósok elmondották, 23 országból mintegy 350 szakember jelentette be részvételét, a teljes üléseken és a tagozatokban csaknem 200 előadás hangzik majd el. A fő téma: „A magyar nyelv, irodalom, történelem és néprajz, kölcsönhatásban a Duna-völgyi népek kultúrájával, különös tekintettel a 18-19. és a 19-20. század fordulójára”. A téma különböző vonatkozásait kelet- és nyugat-európai, észak-amerikai tudósok tárgyalják, de még Vietnamból is van előadó. A közös munkába, amelynek fontos célja, hogy nemzeti elfogultságtól mentesen vizsgálják a magyar kultúra kérdéseit, a hazánkkal szomszédos országok közül bekapcsolódni a Szovjetunió, Csehszlovákia és Jugoszlávia tudósai is. Ausztria vonatko-

zásában, amint mindkét részről hangsúlyozták, a tudósok közötti együttműködésnek köszönhetően már kölcsönösen sokat sikerült javítani a történelmi tan- könyveken — ugyanakkor az osztrák átlagember elszomorítóan kevés — és főként torz — ismeretekkel rendelkezik a magyar történelemről, kultúráról.

Míg az első hungarológiai kongresszus Budapesten volt, a második színhelyül természetesen kínálkozott Bécs, amely századokon át oly nagy szerepet játszott a közép-kelet-európai népek és államok kultúrájának kialakításában, egyúttal maga szomszédainak is köszönhetette szellemi virágzását, hangoztatták a rendezők.

A hungarológia ügyének közösen felismert jelentőségére utal, hogy a kormányok is nagy hangsúlyt adnak a kongresszusnak: a tanácskozást hétfőn Franz Vranitzky osztrák kancellár nyitja meg.

A kongresszus utolsó napján Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke tartja a zárószót.

Új gépóriás Visontán

Visontán, a Mátraaljai Szénbányák Vállalat Thorez bányüzemében új, nagy teljesítményű maratórészű kotrógép szerelését kezdték meg. A 930 tonnás gépóriás a visontai szénmezőt borító talajréteg eltakarításán dolgozik majd. Teljesítményére jellemző, hogy óránként 3500 köbméter föld megmozgatására képes. A berendezést az ausztriai Voest Alpine vállalatól vásárolták; szerelésén az osztrák és a magyar szakemberek közösen dolgoznak.

Az új kotrógép hernyótalpakon mozog, és lejtős terepen is biztonságosan működik. Az osztrák cég hamarosan leszállítja a berendezéshez tartozó 1300 tonna súlyú hányórendező, valamint a 600 tonna súlyú szalagkocsit is. Az elektromos vezérléssel működő automatizált gép egység a jövő év elején kezdi meg a munkát a visontai szénmezőn. (MTI)

A munkaidő harmada

Van Pesten egy majdnem teljesen lebontott piac. Nem messze a Népstadiontól, a Kerepesi úton túl, a Taurus központja és a Százados úti kenyérgyár között. A bódésorokat már hónapokkal ezelőtt elbontották, csak néhány bojt állt és dolgozik még. Ugy hozta a sors, hogy néhány hónapig minden reggel ezen a területen vezetett keresztül az utam. Volt olyan nap, hogy reggel hét körül, máskor pedig csak a délutáni tíz körül érkeztem. De voltak, akikkel minden órában találkozhattam itt. Nő, nem az árusokra, boltosokra gondolok. Nem is csöklök elesettek. Az általam azonosított „törzsvendégek” narancsszínű kezeslábasban, munkaruhában voltak. Egy reggel rendőrök tartottak ellenőrzést, ekkor derült ki, hogy a jókedvű társaság a közeli Taurusból rándult át ide. En ezen a tényen igencsak meglepődtem. A Taurus évek óta az egyik (egyre fogyó) magyar sikervállalatnak tudom. Munkájának minőségéről, szerveztségéről sok jót hallottam. Emiatt nem egyszer emlegettek példaként országos tanácskozásokon. Tehát ebben a gyárban is lehetséges, hogy valaki csak látszólag van bent? Nem hiányzik az elszámoltatásnál a rendszeresen kiesett órák teljesítménye?

Kezembem a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem munka-gazdaságtani és oktatás-gazdaságtani tanszéke egyik vizsgálatának anyaga. Tudós és módszeres kutatók vizsgálták a munkaidőalap kihasználását. Megállapításuk szerint: az egész napos hiányzások statisztikailag mérhető aránya napjainkra megközelítette az évenként teljesíthető összes munkaidő kilenc százalékát. Persze, ebbe a veszteségbe nem számoltattott bele a fizetett szabadság és a munkahelyen töltött időben különböző okok miatt kiesett percek, órák száma sem.

Még néhány mondat erejéig azért térjünk vissza az egész napos hiányzásokhoz! A kilencszázalékos kiesett időnek negyötöde a táppénz miatti hiányzás. Tudjuk, vannak makkegészséges emberek is betegállományban. (Félreértés ne essék! Nem azt mondom, hogy azok közül, akik betegségre hivatkozva maradnak otthon, mindenki szimuláns.) Manapság „majd-hogynem létkérdés a „jövdelempőlő tevékenység”. Biztos vagyok benne, olvasóink közül sokan tudnak példát mondani környezetükből arra, hogy valaki a többi munka nyugodt és biztos elvégzése miatt „íratja ki magát az orvossal”.

A táppénzes napokat igencsak szaporítja a magas alkoholfogyasztás. A bevezetett emlegetett piacon egyetlen helyen lehetett pálinkát, vodkát, bort (a sör hihetetlenül gyorsan elfogyott) vásárolni. Az egyetlen vegyesboltban egy sorban állás alatt hozzávetőlegesen képet lehetett kapni arról, mennyi alkohol fogyhat kis házában munkaidő alatt. Vette a bolti bevásárló tizesével a teli üvegeket, és természetesen kérte (az előbbinél kisebb tértelben) a szeszt majd minden lógós is. Virágnyelve van a vásárlásnak. Az előttem sort állók „kétdékes körtét” és „félkilós cseresznyét” kértek az eladótól. Hogy ezek az értékek matematikailag nem egészen pontosak? Persze, hogy senkit nem érdekel az üzletben részt vevők közül. A reggel kilenc óra előtti szeszárúsítási ti-

lalom itt nem érvényes. Valamikor a féldecis röviditalos üvegek kereskedelméből való kitiltásának egyik fő indoka az volt, hogy útját állják az össznépi hajnali-reggeli felezéseknek. Ez az adminisztratív intézkedés hallatlan mértékű „szeszinflációt” indított el. Már néhány éve eljutottunk a totális kétdekeshez (értsd: régebbi, ómagyar mértékegységben deka = deci). Az alkohol miatt nemcsak a másnapos napok esnek ki. Köztudott, hogy — főként a „túzes víz” — sok-sok szervi bajnak oka lehet.

A betegség (vagy álbetegség) kívüli hiányzások legfőbb oka az egyéni és családi ügyek munkaidőben való kényeszerű intézése. Nyilvánvaló, hogy annyi sok ajánlás, irányelv és határozatnak látszó intézkedés ellenére, még csak a kezdő lépések történtek meg a kereskedelmi, szolgáltatási és hivatali szervezetek munkaidőjének összehangolására az általános munkaidővel.

A betegség kívüli hiányzások között még igencsak nyomos okként szerepelnek különböző állampolgári kötelezettségek (például: munkasíri vagy rövidebb időtartamú katonai szolgálat, népi ülnökség, népi ellenőri tevékenység stb.), és a társadalmi munka (leginkább a párt- és KISZ-munka, de ide sorolható a legkülönbözőbb oktatási tevékenység, tanácskozásokon, konferenciákon való részvétel is).

A munkaidő-vesztesség harmadik és legjelentősebb tényezője a formálisan teljesített munkaidő kihasználatlansága. Óvatos becslések szerint a magyar vállalatoknál a dolgozók a fizetett munkaidő 20 százalékában nem végeznek produktív munkát. Ennek oka: a munka szervezetlensége, kooperációs bajok, zavarok az anyag- és alkatrészellátásban. S ha végzik is a munkát, előfordulhat, hogy a létrehozott használati érték nem áll arányban a teljesítményükre bejegyzett értékkel.

A véletlen úgy hozta, több ismerősünk költözött a Lomnici utca elején átadott házba. Mostanában sorra látogattuk őket. Persze, hogy örülnek az új lakásoknak. A beszélgetések második órájában azonban már a gondokról is szó esik. En most már tudom, hogy a legesélyesebb az a belső falpanel, amelyen a fürdőszoba és a WC ajtaja van. Ferde és csempe. Ezek az ajtók tán sohasem fognak igazán zárni. Fagynom, a bajt a Délép házgyárában elformálódott sablon okozza. De hogy kerülhet ki ebből a sablonból, javítás nélkül, a „kész” falak sorozata? S ha kikerülhet, ez is a munka-fegyelmének és a munkaerkölcsnek egyik jellemzője.

Az MKKE tanszéke vizsgálatának vég-eredménye: nálunk az évenkénti munkaidőalapnak majdnem az egyharmada (!) kárba veszt. S a maradék időben elvégzett munka minősége nem egyszer felháborító. A legjobban működő gazdaságban is előfordulnak kieső percek és elrontott munkadarabok. De a hazai statisztika által mért számok — talán nem túlzás —: döbbenetesek. Még a saját fejlettségi szintünkhöz képest is. Meggedhetjük ezt magunknak? A „klasszikus” kérdés: Ilyen gazdagok vagyunk?

Böle István

Száznegyven éve kezdődött a szabályozás

„A Tisza völgyében temérdek a lappangó kincs...”

Széchenyi és a reformnemzedék múlt század közepi elképzelése három pilléren nyugodott. Az első és a legfontosabb feladat: a Tisza szabályozása. Az akkori gazdasági és technikai viszonyok mellett — a „gép” a több tízezer kubikus volt — a gigantikus első lépcső után következett volna a második: a belvízrendezés. Ez az ártéri területek lecsapolását jelentette, mai szakszóval a talajvíz-gazdálkodást. Amikor az első két lépcső — a folyamszabályozás és az ártéri területek lecsapolása elkészült, következik a befejező szakasz: az öntözőcsatornák megépítése. Ekkor kerül sor a nagy álm megvalósulására: a Tisza völgye temérdek lappangó kincsének kiaknázására.

Most, amikor a tikkasztó aszály heteit éljük, s akár a televízió képernyőjén, akár a valóságban látjuk a Duna-Tisza közének kiszáradt földjeit, azt, hogy a térszerek már néhol vágják a semmire sem jó kukoricát, akkor elgondolkodhatunk azon, hogy Széchenyi álma — ami nem délibábos elképzelések színes halma — még ma sem valósult meg teljességében. Más szóval: adósai vagyunk a „legnagyobb magyarnak”.

„Két hatalom versenge soká e róna bíráján: Emberi szorgalom és a vizek őseleme.

Széchenyi lett a bíró, a Tiszát medrébe szorítja Szózata, s a nagy tér im szabad s újra miénk.”

Szász Károly e négy sora olvasható azon az emlékművön, amely Széchenyi István első kapavágására emlékeztet. A Tiszadob melletti urkomi magaslaton áll a köbelszék, utalva 1846. augusztus 26-ára, amikor is a gróf, mérnök urak kíséretében, és a hölgykoszorú tapását kitüntetve, az Országgyűlés határozatával a zsebében, kapóját a földbe vágta. A korabeli feljegyzések ugyan nem szólnak a „pör-népről”, de a környező falvak lakói biztos tudták a nagy tervről. Talán kétkeltek benne, hogy a grófi kapavágás valami is megváltoztat az ősi folyón, amely olyan kiszámíthatatlan volt, és annyira kegyetlen, mint saját életük. A történelmi kapavágás pillanatában mintegy 25 ezer

Széchenyi István írta le a címadó sort, s természetesen nem ásványkincsekre gondolt. A következő mondatában utal álmára: „miként ott nemcsak javítások, hanem egészen új teremtések is léphetnek életbe”.

négyzetkilométeren terült szét a folyó vize. Feljegyezték, hogy az ártér például a Hortobágyon hetven kilométer szélességet is elért. A Nagy Sárretn át — mely évszázadokig bűvölyhely volt mindenféle szegénylégénynek — a Tisza közvetlenül kapcsolódott a Körösök kiönteiseihez. A folyó áradása évente 160-180 napig tartott, s ezekben az időszakokban mocsártenger volt a Tisza mentén. A gabonát sokszor az áradás aratta le. „A morbus Hungaricus” — a magyar halálos betegség — ezekben az évtizedekben nem a tbc volt, hanem a malária. A Tisza menti falvak kútjai fertőzöttek voltak, s már II. Rákóczi Ferenc feljegyezte, hogy amikor a szegedi csata után merített a „szőke Tisza” vizéből, az sáros és zavaros volt. Mit tehetett itt egy gróf — ha még oly gazdag is volt — egy szál kapával?

Széchenyi tudta, hogy az egész nemzet összefogására van szükség — ami akkor elsősorban a liberális nemességét jelentette. A reformnemzedék egyik legkiemelkedőbb alakja, Várhelyi Pál készítette el a Tisza szabályozásának tervét.

Abból indult ki, hogy a folyó kilométerenkénti esése alig több három centiméter-nél, ezért egy-egy áradás nagyon lassan vonul le a folyón. A Szamos torkolatától Szegedig az árhullám 50-60 nap alatt ért le. Az esetű Várhelyi úgy akarta növelni, hogy a Tiszabecs és a torkolat közötti, eredetileg 1214 kilométeres kanyargós utat 140 átvágással 761 kilométerre rövidítik. Ezzel a kilométerenkénti esés a korábbi kétszerese lett volna. Az árvíz megakadályozására Várhelyi 300-1000 méterenként gátakat tervezett. A sors kegyetlen játéka: Várhelyi éppen a terveit ismertette, amikor rosszul lett és meghalt.

Az Országgyűlés Paleocapát, a Pó szabályozását végző mérnököt bízta meg a munka folytatásával. Az olasz mérnök módosított az eredeti elképzeléseken. A Tisza szabályozása nagyon lassan haladt. Csak a századfordulón fejeződött be — jól-rosszul. Mégis: megépült négyezer kilométernyi árvízvédelmi töltés, eltűnt a malária a Tisza menti falvakból, s 25 ezer négyzetkilométerrel több lett a mezőgazdaságilag hasznosítható terület.

Széchenyi álma a mocsár-lecsapolásokról csak századunkban valósult meg, s a harmadik lépcső: az öntözőcsatornákkal átszelt Alföld képe még várat magára. A régi rómaiak a folyót Pathiosnak — kanyargósnak — nevezték. Ma inkább szeldiként emlegetjük, gondolva a legnagyobb magyarrá, aki 140 éve azt a kapavágást megtette.

Ruttkay Levente

A felnőttképzés helyzetéről

A felnőttképzés helyzete és feladatai a magyar gazdaságban címmel kétnapos országos tanácskozás kezdődött péntek délelőtt az Esztergomi Ipari Vezetőképző Intézetben. A tanácskozást — amely átfogja a nem iskolarendszerű felnőttképzés teljes területét — a Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság az Országos Pedagógiai Intézettel közösen szervezte. A rendezvény célja a képzés módszertanának

felülbírálása, olyan továbbképzési feladatok meghatározása, amelyek jobban igazodnak a népgazdaság igényeihez, jobban segítik a gazdasági egységek célkitűzéseinek megvalósítását.

A tanácskozást Trethorn Ferenc, a Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság elnöke nyitotta meg. Ezután Szabó Imre ipari miniszteri államtitkár és Drecsin József művelődési miniszteri államtitkár tartott vitaindító előadást. Az előad-

Agrárijúsági fesztivál Békéscsabán

A vendéglátók kedves gesztusaként már a megyehatáron fogadták a Csongrád megyei fiatalokat, akik az első alkalommal megrendezett országos agrárijúsági fesztiválra igyekeztek Békéscsabára. Mindenkinél a nyakába akasztottak egy tarisznyát, amelyben a hamuban sült pogácsa mellett ott lapult a találkozóra kiadott újság is. Ebből aztán az összes lényeges tudnivalót kiolvashatta az a 900 fiatal, aki részese a négynapos tar-

teknében, állami gazdaságokban, az élelmiszeriparban vagy az erdőgazdaságban dolgoznak. Erdeklődési körük azonos, vagy legalábbis hasonló, így aztán lehet politizálni, tapasztalatot cserélni. Ezt meg is teszik, a kollégiumban a hajnalig tartó beszélgetések során, vagy a diszkóban.

A már említett fesztivál-újság utolsó oldalán található a program. Ízelítőként: előadás a népgazdaság előtt álló feladatokról, ágazati fórumok, egész Békés megyére kiterjedő üzemeletogatás. Persze nemcsak ebből áll; a szórakozás kínálata is gazdag. Csütörtökön, az ismerkedési esten a reptér hangárjában a Bergendi együttes húzta a talpalávalót, nem babra ment a játék, hanem pontokra. A megyéket képviselő városok produkcióját zsűri mérlegelte, a csongrádiak éppohy lecsúztak a dobogóról.

Tegnap a csoportoké volt a pósteleki erdőben felállított színpad, ahol csasztuskákban mutatták be szűkebb házukat a találkozói résztvevői.

A szervezők, a házigazdák olyan ügyesen készítették elő a fesztivált, hogy a rendezvények mindenkit megmozgatnak, aktivizálnak. Különbözőbb nógatásra nincs is

szükség, ugyanis a Békéscsabán lévő közel 1000 fiatal a szürke hétköznapiakon a munka mellett az ifjúsági mozgalomban is tevékenyedik, számukra ez a tempó nem szokatlan.

A Csongrád megyeiekkel beszélgetve valamennyien dicsérték a találkozói előkészítést és az igazán bőséges, tartalmas programot. Összefoglalóként Komlósi Istvánné, a Szegedi Konzervgyár diszpcser művezetője is:

— Ha osztályozni kellene a fesztivált, azt hiszem, minden résztvevő jelelt volna. Egy percre sem hagynak unatkozni bennünket. A

MÉM-miniszterhelyettől első kézből kaptunk a munkánkért éreztetett fontos információkat. Egyebek között nagyon érdekes volt — ez már a székelyülésen vetődött fel — az a téma, hogy mi lesz az önállóvá váló húsi- ipari üzemekkel. Ez bennünket is érint, mármint a konzervgyár dolgozóit, hiszen nem mindegy, hogyan kapjuk a „nyersanyagot”. Nem hittem volna, hogy én meg énekelni is fogok a színpadon, de a többiek belerángattak a műsorba. A társaság és a hangulat is igazán nagyszerű!

V. F. S.